

Ислом Нури

Қўшничилик ва йўлларга доир аҳкомлар жуда муҳим бўлгани учун фуқаҳолар бу мавзуларга ҳам алоҳида аҳамият берганлар.

Гоҳо қўшнилар ўртасида охир-оқибат адоват ва низога етиб бормаслиги учун ҳал қилиниши ва барҳам берилиши лозим бўлган муаммолар пайдо бўлади.

Уларнинг ечими бир неча йўллар билан бўлади. Жумладан:

- Улар ўртасида адолат ва фойдани рўёбга чиқарадиган сулҳни ижро қилиш;

- Агар қўшни ўз қўшнисининг еридан ёки майдонидан сув ўтказишга муҳтож бўлса ва бунинг учун бирон эваз-тўловга келишиб олсалар, бу сулҳ жоиз бўлади, чунки, бу эҳтиёж тақозосидир.

Агар бу эваз-тўлов унинг ер эгасининг мулкида қолавериши билан бирга ундан фойдаланиб туриш муқобилига бўлса, бу ақдни ижара деб жъътибор қилинади, агар эгасининг мулкидан чиқса, байъ деб эътибор қилинади.

- Агар қўшни ўз қўшнисининг мулкидан йўлакка муҳтож бўлса ва буни байъ йўли билан ёки сулҳ йўли билан бунга (пул) сарфласа, жоиз бўлади, чунки эҳтиёж шуни талаб қилади.

Ер эгаси қўшнисининг ҳожатмандлигидан фойдаланиб қолиши ва уни ортиқча тўлов билан қийнаши, ёки уни ўша йўлакдан фойдаланишдан ман қилиши, қўшнисининг манфаатларига халал етказиши керак эмас. Агар бировнинг дарахтининг шохи қўшнисиникига ўтиб кетган бўлса, дарахт эгаси ўша шохни кесиб ташлаш ёки бошқа томонга буриш билан йўқ қилиши ва бировнинг мулкини бўшатиб қўйиши

Ислом Нури

лозим. Агар шох эгаси бундай қилишдан бош тортса, шох уникига ўтиб турган қўшни юқоридаги йўллар билан унинг зарарини кетказишга ҳақли бўлади. Чунки, бу бировнинг мулкани босиб олиш манзилатида бўлиб, имкон қадар енгил йўл билан уни даф қилишга ҳақли бўлади. Агар шохнинг қолаверишига келишиб олсалар, бу ҳам жоиз, бирон тўлов эвазига бўладими ё унинг ҳосили ўртада бўлишига келишиб оладиларми, фарқсиз.

- Илдизнинг ҳукми ҳам агар қўшнининг мулкига ўтиб қолган бўлса, шохнинг ҳукми билан бир хил.

- Инсон ўзининг мулкида қўшнисига зарар келтирадиган бирон ишни қилиши жоиз эмас. Яъни, масалан, ҳаммом, новвойхона, ошхона, чойхона каби зарари ўтиб турадиган бинолар, шунингдек, шовқин-сурони ва ҳаракати билан уни безовта қиладиган корхона қуриши ёки қўшнисининг уйига қаратиб деразалар очиши жоиз эмас.

- Агар қўшни билан ўрталарида муштарак (шериклик) девор бўлса, унинг изнисиз ундан дарича очиши ёки унга қозик қоқиши мумкин эмас. Ўртадаги шериклик деворга ёки қўшнисининг девори устига ёғоч ўрнатиши мумкин эмас, фақат жуда зарур бўлган ҳолларда, шусиз устини ёпиш имкони бўлмаса ва девор ўша ёғочнинг оғирлигини бемалол кўтара олса, шундагина ёғоч қўйишга рухсат берилади. Чунки, Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг: «Қўшни қўшнисини унинг деворига ёғочини ўрнатишидан ман қилмасин», деганларини ривоят қилгач: «Нима бўлдики, сизларни бундан юз ўгираётганингизни кўрмоқдаман?! Аллоҳга қасамки, мен буни сизларнинг елкангизга ортаман», дедилар (Бухорий (2463) ва Муслим (1609) ривоятлари). Демак, ушбу ҳадис далил бўладигани, қўшни қўшнисини унинг деворига ёғоч ўрнатишидан

Ислом Нури

ман қилиши мумкин эмас, агар кўнмаса, ҳоким уни мажбурлайди. Чунки, бу қўшничилик ҳукми билан қўшнига собит бўлган ҳақдир.

Йўлларга тааллуқли бўлган ҳукмлар:

– Муслмонларнинг юрадиган йўллари тўсиб-торайтириш жоиз бўлмайди, балки йўлни очиб қўйиш ва ундан озорларни бартараф қилиш лозим бўлади, чунки бу нарса, Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам хабар берганларидек, иймондандир (Бухорий (9) ва Муслим (35) Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан шу мазмунда ривоят қилганлар).

– Киши ўзининг мулкида йўлни торайтириб қўядиган нарсани пайдо қилиши жоиз эмас. Масалан, йўлнинг устини ёпиб, ундан ўтувчи карвон ва юкларнинг ўтишини қийинлаштириш ёки ўтиришга мўлжалланган супача (скамейка) ўрнатиши каби.

– Ўткинчиларнинг йўлига от-улови ёки автомашинаси учун турар жой қилиб олиши мумкин эмас, чунки бу йўлни торайтириб, ҳодисаларга сабаб бўлиши мумкин.

Шайхулислом Ибн Таймия раҳимаҳуллоҳ айтади: «Ҳеч ким муслмонларнинг йўлига биносининг бирон қисмини чиқариб қўйиши мумкин эмас, ҳатто девор қилаётган пайтда унинг кўча томони сувоғининг қалинлигини ҳам ҳисобга олиш лозим» (Мажмуъул-фатава: 30/10).

– Йўлга дарахт экиш, бино қуриш, ўра қозиш, ўтин тахлаб қўйиш, унда ҳайвон бўғизлаш, ахлат ва чиқиндиларни ташлаш ва шу каби йўловчиларга зарар етказувчи ишларни қилиш мумкин эмас.

Маҳаллий ҳукумат идоралари ва шаҳар тартибига масъул бўлган

Ислом Нури

шахслар бундай ишларнинг олдини олишлари ва қонунбузарларни қаттиқ жазога тортишлари лозим бўлади. Ҳозирда бу муҳим ишга бепарволик билан қаралиши оқибатида жуда кўпчилик одамлар йўлларни ўз шахсий манфаатлари учун банд қиладиган бўлиб кетганлар, уларга ўз машиналарини тўхтатиб қўйишади, тош, ғишт, темир, цемент каби қурилиш ашёларини тўкиб қўйишади, чуқурлар қазишади ва ҳоказо.

Баъзи одамлар эса чиқинди ва ахлатларини шундоққина йўл устига чиқариб тўкишади ва мусулмонларга зарар етишига лоқайдлик билан қарашади.

Буларнинг ҳаммаси Аллоҳ ва Расули ҳаром қилган ишлардир.

Аллоҳ таоло айтади: **«Мўмин ва мўминаларга (озорни лозим қиладиган) бирон гуноҳ қилмасаларда озор берадиган кимсалар ҳам бўҳтон ва очик гуноҳни ўз устларига олибдилар»** (Аҳзоб: 58).

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Мусулмон – мусулмонлар унинг тилидан ва қўлидан саломат бўлган кишидир», деганлар (Бухорий (10) ва Муслим (40) Абдуллоҳ ибн Амр розияллоҳу анҳумодан ривоят қилганлар).

Яна айтганлар: «Иймон етмишдан ортиқ бўлакдир, афзали «Ла илаҳа иллаллоҳ» дейиш, энг қуйи бўлаги йўлдан озорни четлатиш, ҳаё ҳам иймоннинг бир бўлагидир» (Бухорий (9) ва Муслим (35) Абдуллоҳ ибн Амр розияллоҳу анҳумодан ривоят қилганлар).

Мусулмонларнинг ҳақ-ҳуқуқларини эҳтиром қилишга ва уларга озор

етказишдан
тийилишга чорловчи бундан бошқа ҳам кўплаб ҳадислар бор бўлиб,
мусулмонларнинг
йўллари торайтириш ва уларга тўсиқлар ўрнатиш уларга етадиган
азиятларнинг энг
катталаридан саналади.